

การสร้างสรรคหนังสือภาพถ่ายแนวสารคดีเพื่อสื่อสารเรื่องราวคนเมือง จ.เชียงราย

The creation of the documentary photobook to communicate the stories of the inhabitant in Chiang Rai Province

ชัยลักษณ์ สุภพลธร¹ คมกฤษ จิระบุตร² และพุดิพงศ์ จันทร์แสง³

¹ อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาการฟิสิกส์ สำนักวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย,

tun.tunn3689@gmail.com

² อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาการฟิสิกส์ สำนักวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

³ นักศึกษาโปรแกรมวิชาการฟิสิกส์ สำนักวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการสร้างสรรคหนังสือภาพถ่ายแนวสารคดีเพื่อสื่อสารเรื่องราวคนเมือง จ.เชียงราย ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาการถ่ายภาพสารคดี และบริบทคนในพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญในจังหวัดเชียงราย 2) เพื่อนำมาออกแบบหนังสือภาพถ่าย (Photobook) ที่แสดงถึงความเป็นอยู่การดำรงชีวิตเรื่องราววิถีชีวิตของคนเชียงรายตามหลักการจัดองค์ประกอบภาพถ่าย 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักศึกษามีต่อการออกแบบหนังสือภาพถ่าย (Photobook) และเทคนิคการจัดองค์ประกอบภาพในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่าย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาโปรแกรมวิชาการฟิสิกส์ สำนักวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินการรับรู้ที่มีต่อภาพถ่ายสารคดีสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านการถ่ายภาพ จำนวน 3 ท่าน และแบบประเมินความพึงพอใจของของนักศึกษาที่มีต่อหนังสือภาพถ่ายสารคดี จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (x) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจนักศึกษา โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย

จากการวิจัยพบว่าการสร้างสรรคหนังสือภาพถ่ายแนวสารคดีเพื่อสื่อสารเรื่องราวคนเมือง จ.เชียงราย ผลการวิเคราะห์สถิติ พบว่า นักศึกษากรฟิสิกส์ สำนักวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีความพึงพอใจในการออกแบบหนังสือภาพถ่ายสารคดีสื่อสารเรื่องราวคนเมือง ด้านภาพถ่ายแสดงการจัดวางองค์ประกอบได้อย่างเข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.65$) ค่า S.D. = 0.57 ส่วนข้อที่ระดับความพึงพอใจน้อยคือ ขนาดของเล่ม a4 แนวนอน มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.80$) ค่า S.D. = 0.45

คำสำคัญ: ภาพถ่ายสารคดี, คนเมืองเชียงราย, การจัดองค์ประกอบภาพถ่าย

ABSTRACT

The research on the creation of the documentary photobook to communicate the stories of the inhabitant in Chiang Rai Province has objectives to 1) study documentary photography and the context of inhabitant in important tourist areas in Chiang Rai Province 2) design a photobook that shows the living and the story of inhabitant in Chiang Rai Province, according to the principles of composition 3) assess student satisfaction in the

design of the photobook and easy-to-understand techniques for photos composition. The population used in this research is students in the graphic design program of Chiang Rai Rajabhat University, which consisted of 100 people selected by accidental sampling. The received data were analyzed using descriptive statistics by the research instruments, which were the perception evaluation form of the documentary photobook for 3 photography experts and the evaluation form of student satisfaction in the documentary photobook, then the data were analyzed for percentage, mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.) and student satisfaction level by using descriptive statistics.

The statistical analysis result of the research on the creation of the documentary photobook to communicate the stories of the inhabitant in Chiang Rai Province has revealed that the graphic design students in Chiang Rai Rajabhat University have satisfied by the design of the documentary photobook, in which the composition aspect is easy to understand with the average at the highest level ($\bar{X} = 4.65$), S.D. = 0.57, and the least satisfied item was the size of the photobook, which is a4 with a high level of average ($\bar{X} = 3.80$) S.D. = 0.45.

Keywords: Documentary Photography, Inhabitant in Chiang Rai, Photos Composition

1. บทนำ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความรู้หลักทฤษฎีองค์ประกอบศิลป์การถ่ายภาพสารคดี สะท้อนความเป็นอยู่วิถีชีวิตและบรรยากาศของเมืองเชียงรายในช่วงเวลาปัจจุบัน ภาพถ่ายแนวสารคดีส่วนมากมักถูกนำมาใช้ในการบันทึกและนำเสนอเรื่องราว ภาพสะท้อนเฉพาะปรากฏในพื้นที่นั้นๆ จุดเด่นของภาพถ่ายแนวสารคดีมีจุดยึดหยุ่นในการสร้างสรรค์ผลงานที่มากกว่าการถ่ายภาพแนวอื่น อองรี คาทือ เบรซง (Henri Catier Bresson) ช่างภาพชาวฝรั่งเศสเสนอแนวคิด decisive moment หรือ "วินาทีแห่งการตัดสินใจ" หรือ "วินาทีฉับพลัน" อันมีที่มาจากเรื่องราวของจังหวะ เวลาโอกาส บวกประสบการณ์ กระบวนการคิดและวิธีนำเสนอของช่างภาพแต่ละยุคสมัยเปลี่ยนไปตามกาลเวลาและเทคโนโลยี แต่หลักการไม่เคยเปลี่ยน (ภูมิภมล ผดุงรัตน์, 2555) นั่นคือการบันทึกเหตุการณ์ตามสภาพจริงที่เป็นอยู่แม้ว่าภาพถ่ายแนวสารคดีต้องใช้ทักษะในการบันทึกภาพค่อนข้างสูง แต่ให้ภาพที่สะท้อนเรื่องราวได้หลากหลายแนวทาง ที่แสดงออกถึงความสวยงามของเรื่องราวและยังสะท้อนมุมมองของผู้สร้างสรรค์ที่ใส่ใจต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างธรรมดาในปัจจุบันอันเป็นการถ่ายภาพเรื่องราวจาก สิ่งรอบตัวที่ดูเรียบง่ายแต่แอบแฝงไปด้วยเหตุการณ์สะท้อนเรื่องราวต่างๆ ของสังคม

ผู้วิจัยมีจุดมุ่งเน้นที่จะบันทึกวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญในเชียงราย โดยแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ดังนี้ 1) วิถีชีวิต 2) การคมนาคมขนส่ง 3) วัฒนธรรมและประเพณี 4) อาหารพื้นเมือง เป็นการถ่ายภาพเพื่อบันทึกสภาพความเป็นปัจจุบัน เรื่องราว เหตุการณ์ สิ่งรอบตัว อาจดูธรรมดาทั่วไปเหล่านั้น สามารถเป็นสิ่งสะท้อนวิถีชีวิตความเปลี่ยนแปลงของช่วงเวลาหนึ่งได้ การเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและบางครั้งผู้วิจัยก็ไม่ได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น โดยเฉพาะบนพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญในเขตเชียงราย ผู้วิจัยอาศัยอยู่ในเมืองเชียงรายตั้งแต่เกิด มีประสบการณ์และมุมมองต่อเมืองเชียงรายในฐานะบ้านเกิด เมืองที่สงบ บรรยากาศ ผู้คนธรรมชาติที่สวยงาม แต่การเปลี่ยนแปลงของบ้านเกิดก็ได้เปลี่ยนแปลงไปที่ละน้อย ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นสิ่งสำคัญของการถ่ายภาพเพื่อบันทึกรายละเอียดเหล่านั้นไว้เป็นความทรงจำที่มีคุณค่าให้ผู้วิจัยได้ออกไปเก็บบันทึกและเก็บเกี่ยวเรื่องราวบนท้องถนนออกมาเป็นภาพสะท้อนความรู้สึกที่ได้พบเห็น แล้วทำการบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ เวลานั้นไว้

หนังสือภาพถ่ายเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีบทบาทต่อการประชาสัมพันธ์มากที่สุดหนึ่ง เพราะสามารถเผยแพร่ได้สะดวกและกว้างขวาง สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทุกพื้นที่ สื่อสารได้ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษา งดงาม สีสันสวยงาม (2550 : 1) กล่าวว่า สิ่งพิมพ์ ไม่ได้เป็นแค่ข่าวสารทั่วไปเท่านั้นแต่ยังสามารถให้ข้อมูลในรูปแบบรายละเอียด บทบาทของสิ่งพิมพ์ในด้านการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์จึงมีความเหมาะสม เพราะนอกจากจะสามารถสร้างการรับรู้แล้ว ยังสามารถให้รายละเอียดข้อมูลได้ สามารถเก็บไว้อ่านดูได้หลายครั้ง เก็บไว้ได้เป็นเวลานาน และประชาสัมพันธ์ให้คนอื่นต่อไปได้ นอกจากนี้สถานที่ท่องเที่ยวยังสามารถเก็บสิ่งพิมพ์นี้ไว้สำหรับใช้ในการให้ข้อมูลเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ พร้อมทั้งมอบหรือเก็บไว้เป็นของที่ระลึกได้ให้ผู้รับสารได้ข้อมูลภายในอีกด้วย โดยงานวิจัยนี้สอดแทรกเทคนิคในการถ่ายภาพ แนวคิด การจัดองค์ประกอบตามหลักการถ่ายภาพและบอกสถานที่นั้นๆ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจด้านการถ่ายภาพ เป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียน นักศึกษา ที่ให้ข้อมูลได้ละเอียดมีรูปภาพประกอบที่สวยงามเข้าใจง่าย เป็นที่มาและความสำคัญของงานวิจัยนี้

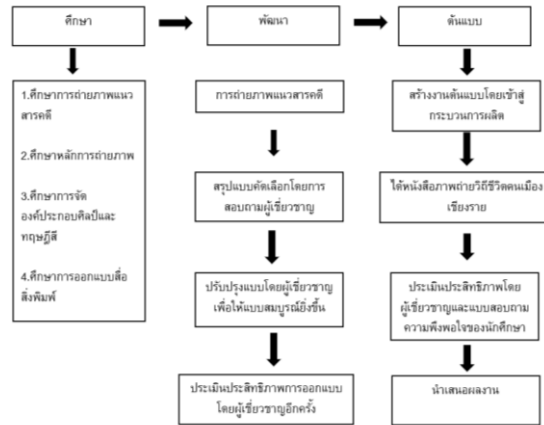
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการถ่ายภาพสารคดี และบริบทคนในพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญในจังหวัดเชียงราย
- 2) เพื่อนำมาออกแบบหนังสือภาพถ่าย (Photobook) ที่แสดงถึงความเป็นอยู่การดำรงชีวิตเรื่องราววิถีชีวิตของคนเชียงรายตามหลักการจัดองค์ประกอบภาพถ่ายแบบต่างๆ
- 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักศึกษามีต่อการออกแบบหนังสือภาพถ่าย (Photobook) และเทคนิคการจัดองค์ประกอบภาพในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่าย

3. การดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ อำเภอเมืองและอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
2. ขอบเขตด้านเนื้อหาของภาพถ่ายสารคดี
  - วิถีชีวิต จำนวน 20 ภาพ
  - การคมนาคม จำนวน 20 ภาพ
  - วัฒนธรรมและประเพณี จำนวน 20 ภาพ
  - อาหารพื้นเมือง จำนวน 20 ภาพ ที่สะท้อนเรื่องราว อารมณ์ คนเมืองเชียงราย
3. ขอบเขตด้านการพัฒนาและออกแบบสิ่งพิมพ์
  - หนังสือภาพถ่ายสารคดี (Photobook) ที่แสดงถึงความเป็นอยู่การดำรงชีวิตเรื่องราววิถีชีวิตของคนเชียงราย
  - หลักการจัดองค์ประกอบภาพถ่ายแบบต่างๆ
  - แนวคิดในการถ่ายภาพ / สถานที่ / การปรับตั้งค่ากล้องถ่ายรูป

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาโปรแกรมวิชากราฟิกดีไซน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ ผู้วิจัยเลือกศึกษาพื้นที่ อำเภอเมืองเชียงรายและอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ได้รับการรับรองจากยูเนสโกให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ และมีวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของคนเมืองเชียงราย ที่สามารถสื่อสารเรื่องราวออกมาเป็นภาพถ่ายได้เป็นอย่างดี นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบประเมินการรับรู้ที่มีต่อภาพถ่ายสารคดีสำหรับผู้เชี่ยวชาญ 2) แบบประเมินความพึงพอใจของของนักศึกษาที่มีต่อหนังสือภาพถ่ายสารคดี จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อมาวิเคราะห์ข้อมูลค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจนักศึกษา โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย

เกณฑ์การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญทางการถ่ายภาพสารคดี

จะต้องมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการถ่ายภาพสารคดีมาไม่น้อยกว่า 1 ปี อาทิเช่น ช่างภาพอิสระที่มีผลงานการถ่ายภาพออกมาอย่างต่อเนื่องและมีผลงานมากกว่า 100 ผลงานขึ้นไปจำนวน 3 ท่าน ได้แก่

1. อาจารย์ นฤพล คมสัน สาขาการออกแบบสื่อวัฒนธรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาลัยนเรศวร
2. อาจารย์ ดร.จอมจรรย์ มะโนปิ่น สาขาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาลัยนเรศวร
3. นาย สราวุธ ลำควนหอม ช่างภาพสตูดิโอ บริษัท MINI PHOTO จำกัด

4. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์หนังสือภาพถ่ายสารคดีเพื่อสื่อสารเรื่องราวคนเมือง จ.เชียงราย จากแบบสอบถามที่ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้านต่างๆ เพื่อนำข้อมูลมารวบรวมสรุปและทำการวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบประเมินการรับรู้ที่มีต่อผลงานภาพถ่ายสารคดีโดยผู้เชี่ยวชาญ

1. วิถีชีวิต จำนวน 20 ภาพ
2. การคมนาคม จำนวน 20 ภาพ
3. วัฒนธรรมและประเพณี จำนวน 20 ภาพ
4. อาหารพื้นเมืองจำนวน 20 ภาพ ที่สามารถสื่อสาร สะท้อนเรื่องราว อารมณ์ คนเมืองเชียงราย

รูปที่ 1 : วิถีชีวิต จัดองค์ประกอบภาพแบบจุดตัดเก้าช่อง
ที่มา : พุฒิพงศ์ จันทร์แสง

ภาพที่ 2 : วิถีชีวิต จัดองค์ประกอบภาพแบบจุดตัดเก้าช่อง
ที่มา : พุฒิพงศ์ จันทร์แสง

ภาพที่ 3 : วิถีชีวิต จัดองค์ประกอบภาพแบบเส้นนำสายตา
ที่มา : พุฒิพงศ์ จันทร์แสง

ภาพที่ 4 : การคมนาคม จัดองค์ประกอบภาพแบบจุดตัดเก้าช่อง
ที่มา : พุฒิพงษ์ จันทรแสง

ภาพที่ 5 : การคมนาคม จัดองค์ประกอบแบบจำนวนส่วนประกอบในภาพเป็นเลขคู่
ที่มา : พุฒิพงษ์ จันทรแสง

ภาพที่ 6 : การคมนาคม จัดองค์ประกอบแบบสมดุลแบบอสมมาตร
ที่มา : พุฒิพงษ์ จันทรแสง

ภาพที่ 7 : การคมนาคม จัดองค์ประกอบแบบเส้นนำสายตา
ที่มา : พุฒิพงศ์ จันทร์แสง

ภาพที่ 8 : วัฒนธรรมประเพณี จัดองค์ประกอบภาพแบบจุดตัดเก้าช่อง
ที่มา : พุฒิพงศ์ จันทร์แสง

ภาพที่ 9 : วัฒนธรรมประเพณี จัดองค์ประกอบภาพแบบอสมมาตร
ที่มา : พุฒิพงศ์ จันทร์แสง

ภาพที่ 10 : วัฒนธรรมประเพณี จัดองค์ประกอบภาพแบบจุดตัดเก้าช่อง
ที่มา : พุฒิพงศ์ จันทร์แสง

ภาพที่ 11 : อาหาร จัดองค์ประกอบภาพแบบ จุดตัดเก้าช่อง
ที่มา : พุฒิพงศ์ จันทร์แสง

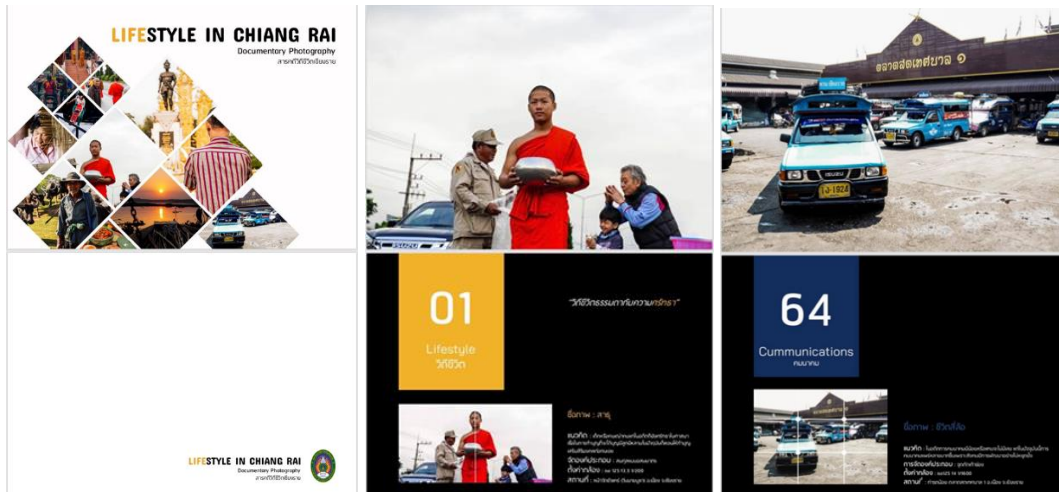
ภาพที่ 12 : อาหาร จัดองค์ประกอบภาพแบบ จุดตัดเก้าช่อง
ที่มา : พุฒิพงศ์ จันทร์แสง

ภาพที่ 13 : อาหาร จัดองค์ประกอบภาพแบบ จุดตัดเก้าช่อง
ที่มา : พุดพิงศ์ จันทร์แสง

จากการคัดเลือกภาพถ่ายสารคดีที่สื่อสาร สะท้อนอารมณ์และความรู้สึก เรื่องราวคนเมืองเชียงรายโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้หัวข้อละ 20 ภาพ นำมาจัดทำ photobook โดยแสดงหลักการจัดองค์ประกอบภาพ เพื่อให้ผู้อ่านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าใจง่าย เรียนรู้หลักการจัดองค์ประกอบภาพที่ใช้กับภาพถ่ายสารคดี ดังนี้

ภาพที่ 14 แสดงการจัด Lay Out ในหนังสือภาพถ่ายสารคดี ที่สื่อสารเรื่องราวคนเมืองเชียงราย

ตารางที่ 1 วิเคราะห์แบบประเมินการรับรู้ที่มีต่อภาพถ่ายสารคดีสำหรับผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับความพึงพอใจ
1.	ภาพถ่ายสามารถสะท้อนอารมณ์สื่อสารความรู้สึกแก่ผู้ดู	4.40	0.65	มาก
2.	ภาพถ่ายสื่อสารเรื่องราวสะท้อนวิถีชีวิตคนเมืองเชียงราย	4.85	0.35	มากที่สุด
3.	ภาพถ่ายมีการจัดองค์ประกอบที่สวยงาม	4.60	0.49	มากที่สุด
4.	ภาพถ่ายมีความละเอียดชัดเจน	4.55	0.66	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		4.60	0.15	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการถ่ายภาพ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เนื้อหาการภาพถ่ายสื่อสารเรื่องราวสะท้อนวิถีชีวิตคนเมืองเชียงราย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$) ค่า S.D. = 0.35 รองลงมาคือ ภาพถ่ายมีการจัดองค์ประกอบที่สวยงาม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ค่า S.D. = 0.49 รองลงมาคือ ภาพถ่ายที่ภาพถ่ายมีความละเอียดชัดเจน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) ค่า S.D. = 0.66 และภาพถ่ายสามารถสะท้อนอารมณ์สื่อความรู้สึก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.40$ ค่า S.D. = 0.65 เฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ค่า S.D. = 0.15

ตารางที่ 2 วิเคราะห์แบบประเมินการรับรู้ที่มีต่อภาพถ่ายสารคดี สำหรับนักศึกษากราฟิกดีไซน์ จำนวน 100 คน ที่มีต่อหนังสือภาพถ่ายสารคดี

ข้อที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับความพึงพอใจ
1.	ภาพถ่ายที่ใช้ในหนังสือสะท้อนให้เห็นเรื่องราวคนเมืองเชียงราย	4.60	0.49	มากที่สุด
2.	ภาพถ่ายสื่อความหมายให้เข้าใจอย่างชัดเจน	4.65	0.57	มากที่สุด
3.	ภาพถ่ายช่วยให้เข้าใจเรื่องหลักการจัดองค์ประกอบของภาพได้ง่าย	4.55	0.66	มากที่สุด
4.	ภาพถ่ายมีความละเอียดชัดเจน	4.40	0.55	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		4.55	0.56	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการรับรู้ของนักศึกษากฎาฟิคดีไซน์ จำนวน 100 คน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ภาพถ่ายสื่อความหมายให้เข้าใจอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) ค่า S.D. = 0.57 รองลงมาคือ ภาพถ่ายที่ใช้ในหนังสือสะท้อนให้เห็นเรื่องราวคนเมืองเชิงรายมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ค่า S.D. = 0.49 ภาพถ่ายช่วยให้เข้าใจเรื่องหลักการจัดองค์ประกอบของภาพได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) ค่า S.D. = 0.66 รองลงมาคือ ภาพถ่ายที่ภาพถ่ายมีความละเอียดชัดเจน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$) ค่า S.D. = 0.55 เฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) ค่า S.D. = 0.56

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษากฎาฟิคดีไซน์ จำนวน 100 คน ที่มีต่อการออกแบบหนังสือภาพถ่ายสารคดี

ข้อที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับความพึงพอใจ
1.	ภาพถ่ายแสดงการจัดวางองค์ประกอบได้อย่างเข้าใจง่าย	4.65	0.57	มากที่สุด
2.	ขนาดของภาพถ่ายมีความชัดเจนดูเข้าใจง่าย	4.45	0.50	มาก
3.	ขนาดของตัวอักษรมีขนาดที่พอเหมาะ	4.30	0.55	มาก
4.	แต่ละหัวข้อมีสีสັນที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน	4.50	0.68	มาก
5.	ขนาดของเล่ม a4 แนวนอน มีความเหมาะสม	3.80	0.45	มาก
6.	เหมาะสำหรับใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์	3.90	0.60	มาก
7.	การจัดวางเนื้อหาเหมาะสมสวยงามอ่านง่าย	4.14	0.57	มาก
เฉลี่ยรวม		4.24	0.56	มาก

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของนักศึกษากฎาฟิคดีไซน์ จำนวน 100 คน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ภาพถ่ายแสดงการจัดวางองค์ประกอบได้อย่างเข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) ค่า S.D. = 0.57 รองลงมาคือ แบ่งหมวดหมู่แต่ละหัวข้อมีสีสັນแตกต่างกันอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$) ค่า S.D. = 0.68 ขนาดของภาพถ่ายมีความชัดเจนดูเข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.45$) ค่า S.D. = 0.50 ส่วนข้อที่ระดับความพึงพอใจน้อยคือ ขนาดของเล่ม a4 แนวนอน มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.80$) ค่า S.D. = 0.45 เฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$) ค่า S.D. = 0.56

5. การอภิปรายผล

ข้อสังเกตที่พบในผลการประเมินความพึงพอใจโดยนักศึกษากฎาฟิคดีไซน์ พบว่า ขนาดของเล่ม a4 แนวนอน มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.80$) ค่า S.D. = 0.45 ทั้งนี้ขนาดเล่ม a4 แนวนอนอาจจะใหญ่จนเกินไป ไม่เหมาะสมหรือจับไม่ถนัดมือ ไม่เหมาะสมกับการออกแบบเป็นหนังสือภาพ

ด้านภาพถ่ายสื่อความหมายให้เข้าใจอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) ค่า S.D. = 0.57 สอดคล้องกับ เขาวนารด พันธุ์เพ็ง ที่กล่าวว่า ภาพถ่ายเป็นสื่อสำคัญ ในการถ่ายทอดความรู้ข่าวสารแนวความคิด และความรู้สึกไปยังบุคคลอื่น ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันได้ แม้ว่าจะเป็นบุคคลต่างชาติต่างภาษา ทั้งนี้เพราะภาพถือเป็นภาษาสากล และยังเป็นสื่อสร้างสรรค์ความงาม

ภาพถ่ายที่ใช้ในหนังสือสะท้อนให้เห็นเรื่องราวคนเมืองเชียงราย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ค่า S.D. = 0.49 ทั้งนี้ย่านตัวเมืองเชียงรายและอำเภอเชียงแสน ยังคงเป็นพื้นที่ที่พบวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอยู่มาก ทั้งการคมนาคมขนส่งที่ยังพบเห็นการใช้บริการรถสองแถว รถเมล์ สามล้อถีบโดยผู้สูงอายุ ทำให้ทราบถึงอารมณืหลากหลาย ณ ขณะนั้น ซึ่งภาพถ่ายสะท้อนเรื่องราวจากอารมณ์ในบริบทนั้น ได้อย่างลึกซึ้ง อีกทั้งยังเป็นวิถีชีวิตที่คนรุ่นใหม่อาจไม่ค่อยได้พบเห็น รวมไปถึงศิลปวัฒนธรรมอันเป็นสิ่งทรงคุณค่า ที่อยากนำเสนอให้คนรุ่นใหม่เกิดความรู้สึกรักและภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิดของตน รวมไปถึงด้านอาหารการกิน ไม่ว่าจะเป็น ข้าวแรมพิน น้ำพริกอ่อง น้ำเงี้ยว และอีกมากมายที่ต้องการนำเสนอ ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ของคนเมืองเชียงรายทั้งสิ้น สอดคล้องกับ ภูมิภมล ผดุงรัตน์ (2555) ที่ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง ภาพถ่ายสารคดี (Documentary Photography) ว่าบทบาทอิทธิพลต่อภาพถ่ายศิลปะสมัยใหม่ ภาพสารคดีประเภทที่ผู้คนคุ้นเคยมากที่สุด มักเป็นภาพเกี่ยวกับชีวิตและสังคม ภาพสารคดีชีวิตและสังคมเกี่ยวข้องกับ ความคิด อารมณื อำนาจ มากที่สุด

ภาพถ่ายช่วยให้เข้าใจเรื่องหลักการจัดองค์ประกอบของภาพได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) ค่า S.D. = 0.66 นักศึกษาระดับปริญญาโทมีความเข้าใจในเรื่องการนำหลักการจัดองค์ประกอบภาพที่ได้เรียนในชั้นเรียน ไปสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างสวยงาม ลงตัว สอดคล้องกับ สุรพงษ์ บัวเจริญ (2554, หน้า 46) ได้กล่าวว่า “องค์ประกอบทางศิลปะมีอยู่มากมาย และเป็นสิ่งที่เราสามารถพบเห็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ทุกสิ่งที่สายตาของเราสามารถมองเห็นได้นั้นจะต้องมีองค์ประกอบทางศิลปะอยู่ด้วยเสมอ โดยเราต้องมีความเข้าใจทางทฤษฎีว่าสิ่งที่ปรากฏอยู่นั้นคืออะไร เพื่อสิ่งลักษณะเด่นหรือจัดวางลักษณะเด่นหรือจัดวางลักษณะเด่นขององค์ประกอบทางศิลปะเหล่านั้นมาผสมผสาน เพื่อสร้างสรรค์ผลงานอย่างลงตัว” นักศึกษาโปรแกรมวิชากราฟิกดีไซน์ จำนวน 100 คน เมื่อได้ทดลองเรียนถ่ายภาพด้วยหนังสือภาพถ่ายแนวสารคดีเพื่อสื่อสารเรื่องราวคนเมืองเชียงรายเล่มนี้ แล้วมีความเข้าใจสะท้อนให้เห็นคุณค่าในด้านการสื่อสารอารมณ์และความรู้สึกผ่านภาพถ่าย และตระหนักถึงความสำคัญของหลักการจัดองค์ประกอบภาพถ่ายที่ต้องมีทั้งความงามและการสื่อความหมายประกอบกันอย่างลงตัว

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเชิงทดลองสร้างสรรค์หนังสือภาพถ่ายสารคดีเพื่อสื่อสารเรื่องราวคนเมืองเชียงราย ผลการทดลองเป็นไปตามสมมติฐานในการวิจัย ในด้านการสะท้อนคุณค่าของภาพถ่ายสารคดีผ่านการสื่อสารอารมณ์และความรู้สึก ณ ขณะนั้น และแสดงให้เห็นถึงบริบทของคนในพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญในจังหวัดเชียงราย เพื่อนำมาให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการถ่ายภาพคัดเลือกภาพถ่าย มาออกแบบหนังสือภาพถ่ายสารคดี (Photobook) ที่แสดงถึงความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตเรื่องราววิถีชีวิตของคนเชียงรายตามหลักการจัดองค์ประกอบภาพถ่ายแบบต่างๆ ทำให้ผู้อ่านทราบถึงกระบวนการคิด การจัดองค์ประกอบภาพและนำไปสู่แนวทางการลงมือปฏิบัติการถ่ายภาพ จากนั้นประเมินความพึงพอใจของนักศึกษามีต่อการออกแบบหนังสือภาพถ่าย (Photobook) และเทคนิคการจัดองค์ประกอบภาพในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่ายโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการถ่ายภาพและช่างภาพที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี จากการวิจัยพบว่าการสร้างสรรค์หนังสือภาพถ่ายแนวสารคดีเพื่อสื่อสารเรื่องราวคนเมือง จ.เชียงราย ผลการวิเคราะห์สถิติ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาโทในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีความพึงพอใจในการออกแบบหนังสือภาพถ่ายสารคดีสื่อสารเรื่องราวคนเมือง ด้านภาพถ่ายแสดงการจัดวางองค์ประกอบได้อย่างเข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) ค่า S.D. = 0.57 ส่วนข้อที่ระดับความพึงพอใจน้อยคือ ขนาดของเล่ม a4 แนวนอน มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

($\bar{X}$ = 3.80) ค่า S.D. = 0.45 รูปแบบเล่มหนังสือภาพควรมีขนาด A5 / 6x6 นิ้ว / 8x8 นิ้ว / จะช่วยให้จับได้กระชับมือ พกพาสะดวก เหมาะสำหรับเป็นของที่ระลึกมากกว่าขนาด A4 และควรหุ้มด้วยปกแข็ง

ข้อเสนอแนะ

1. ในการถ่ายภาพแต่ละสถานการณ์ที่พบเจอ ณ ขณะนั้น จำเป็นต้องอาศัยความรวดเร็วในการจัดองค์ประกอบ การเลือกมุมมองที่สื่อสารได้ชัดเจนที่สุดของผู้ถ่าย ดังนั้นผู้ถ่ายควรมีความชำนาญและมีไหวพริบดี โดยเกิดจากการฝึกฝนเป็นคนช่างสังเกต ออกถ่ายภาพบ่อยๆจะช่วยเพิ่มทักษะได้

2. ด้านอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับภาพถ่ายบุคคลที่ต้องการสะท้อนอารมณ์ ณ ขณะนั้น หรือการถ่ายภาพบุคคลพร้อมฉากหลังที่เป็นสภาพแวดล้อม ต้องอาศัยเลนส์ที่มีทางยาวโฟกัสที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ความชัดทั้งภาพหรือชัดเฉพาะตัวบุคคล เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาและเตรียมตัวเป็นอย่างดี การถ่ายภาพแนวสารคดีโดยใช้เลนส์ฟีด หรือเลนส์ทางยาวโฟกัสระยะเดียวอาจไม่เหมาะสม

3. เมื่อเสร็จสิ้นจากงานวิจัยนี้ สามารถต่อยอดเป็นงานวิจัยด้านกระบวนการสร้างสรรค์ภาพถ่ายสารคดี เพื่อสร้างความเข้าใจ เนื้อหาอธิบายเกี่ยวกับการเตรียมตัวถ่ายภาพ ปัญหา อุปสรรคและการแก้ปัญหาได้

เอกสารอ้างอิง

ถนอม นวล สีหะกุลัง. (2550). ศึกษาการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจต่อสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการเผยแพร่

ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สถาบัน

เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. 2550

เขาวรรณ พันธ์เพ็ง. (ไม่ระบุปี). การสื่อสารด้วยภาพและกระบวนการถ่ายภาพ. สืบค้น 20 พฤษภาคม 2563,

จาก <https://www.east.spu.ac.th/comm/admin/knowledge/A523one.pdf>

ภูมิภมร ผดุงรัตน์. (2555). ภาพถ่ายสารคดี (Documentary Photography) บทบาทอิทธิพลต่อภาพถ่ายศิลปะสมัยใหม่.

สืบค้น 20 พฤษภาคม 2563, จาก <https://poomkamol.blogspot.com/2010/06/documentary-photography.html>

สุรพงษ์ บัวเจริญ. (2554). องค์ประกอบศิลป์สำหรับนักถ่ายภาพ. กรุงเทพฯ: เอ็ม ไอ เอส.